

Orta Öğretim Kurumlarında Spor Alanı Uygulaması (Eskişehir-Sivas Örneği)¹

Tuna YILMAZ²

Hayri DEMİR²

ÖZET

Araştırmada, spor alanında öğrenci yetiştiren ortaöğretim kurumlarındaki uygulamaların değerlendirilip, ortaya konması amaçlandı ve Araştırma Eskişehir ve Sivas illerindeki spor alanında öğrenci yetiştiren iki okul ile bu okullarda görev yapan 6 yönetici, 19 Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni, 227 spor alanı öğrencisi çalışmanın evrenini oluşturdu.

Veriler toplanırken, spor alanında öğrenci yetiştiren ortaöğretim okullarında görev yapan yöneticilerden, spor alanında derse giren Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri ile spor alanı öğrencilerinden yararlanıldı. İstatistiksel teknikler olarak Yüzdellik (%), Ağırlıklı Ortalama, Bağımsız (t) Testi ile Ki-Kare (χ^2) teknikleri kullanılmış ve 0,05 güven aralığı kabul edilerek anlamlılık düzeylerine bakıldı.

Değerlendirme sonucunda, tesis ve spor malzemesi yönünden araştırma kapsamındaki okulların tamamının spor alanında öğrenci yetiştirebilir düzeyde olmadıkları görülmüştür. Milli Eğitim Bakanlığı'nın spor alanı açılacak okulları, tesis ve malzeme yönünden belli bir kritere tabi tutmadığı belirlenmiştir. Okulların tamamında; spor alanlarına öğrenci yönlendirilmesi ve seçiminde, ders müfredatı ve uygulamasında öğretmenlerin ders kitapları ve öğretim materyallerini temin etmesinde mevcut uygulamalardan kaynaklanan problemlerin olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Spor Alanı Uygulaması

Sport Branch Practices in Secondary Education Schools (The Models of Eskişehir-Sivas)

ABSTRACT

The research aims to reveal and evaluate the applications in secondary education institutions that train students in the field of sports.

The research covers two schools that train students in the field of sports within borders of Eskişehir and Sivas provinces and 6 managers, 9 physical training and sports teachers and 227 students who study at these schools.

The data was obtained from managers of the secondary education schools that train students in the field of sports, from the physical training and sports teachers who train the students in the field of sports and from their students.

Percentage (%), mean, independent t-test and chi-square (χ^2) were used as statistical techniques and the hypotheses were tested at 5% significance level

¹ Tuna Yılmaz'a ait yüksek lisans tezinden özetlenmiştir.

² Selçuk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Konya.

As a result of the research, it was found that all of the schools involved in the research sample were poor with respect to materials and articles required for training of their students. It was also observed that The Ministry of National Education did not require from those schools a certain criteria regarding to the availability of sports materials. Finally the research shows that there were problems that stem from present practices in the schools. It is seen that the problems are about the syllabus and as practice, finding the lesson materials and books and selecting and directing students to sport fields.

Key words: Sport, Sport Branch Practices.

GİRİŞ

Günümüzde spor, politik alanda propaganda, ekonomik alanda ise bir tüketim aracı olarak büyük bir önem kazanmış ve yeni bir yatırım alanı olmuştur. Çeşitli özellikleriyle önemli bir toplumsal kurum olan spor, gerek bedensel performans sınırlarının son derece gelişmesi, gerekse sporun ekonomik ve politik öneminin artması, çeşitli insan ve meslek grupları arasına spor ve sporcuyu da sokmuştur (Başer 1986).

Genel eğitim içerisinde önemli bir yeri olan beden eğitimi ve sporun amacı, öğrencilerin fiziki, psiko-motor (sinir-kas), zihinsel, ruhsal, sosyal ve kültürel gelişimlerine katkıda bulunmaktır. Bu nedenle beden eğitimi ve spor faaliyetleri araç olup, amaç, kişilerin eğitimidir. Bu durumda beden eğitimi, bilgi ve hüneri hareket yolu ile öğrenmek, sporu da belirli kurallar içerisinde belirli mekan ve zamanda yapılan yenme ve yenilmeye dayalı fiziki hareketler olarak tanımlanmaktadır (Tamer 1992).

Eğitimden beklenen, bireylerin gizil güçlerini ve yeteneklerini ortaya çıkararak en üst düzeyde geliştirilmesine yardım etmektir. Bireyleri fiziksel, zihinsel, duygusal ve toplumsal yönleriyle bir bütün olarak yetiştirmek çağdaş eğitimin temel ilkelerindedir (Aracı 1999). Görüldüğü gibi sadece fikir eğitiminden sorumlu bir öğretim ve eğitim sistemi artık geçerli değildir. Çünkü insan sadece beyinden ibaret değildir, onun en az öteki kadar eğitime gereksinimi olan bir vücudu ve ruhsal durumu vardır (Öztürk 1998). Kaldı ki, bedensel gelişmenin, bütün eğitim faaliyetleri içinde ancak beden eğitimi ve spor programlarıyla mümkün olması, beden eğitimi ve sporun eğitim açısından değerini ortaya koymaktadır (İmamoğlu 1992). Sağlıklı, fiziksel olarak aktif olan öğrencinin başarılı, uyanık ve akademik motivasyonunun fazla olması daha olasıdır. Çocukların büyüme ve ergenlik çağlarında yaptıkları fiziksel aktivite, sosyal ve duygusal yeteneklerin olumlu gelişimini arttırmaktadır.

Ülkemizde son yıllarda eğitime verilen önem daha da artmış, Milli Eğitim Bakanlığına, genel bütçeden daha fazla miktarda pay ayrılmaya başlanmıştır. Gelişmiş ülkelerin eğitim sistemleri yakından takip edilmekte, geri kaldığımız noktalarda gelişmiş ülke eğitim sistemlerine paralel uygulamalar müfredata ve sistemimize koyulmaktadır. Eğitim sistemimizdeki bu çalışmalar ve gelişmeler, eğitimin temel alanlarından biri olan,

beden eğitimi ve spor alanında da görülmektedir. Gelişmiş ülkelerde beden eğitimi ve spor, her eğitim kurumunda önemli bir ders olarak uygulanmaktadır.

Türk Milli Eğitiminin Temel İlkelerinin 6. Maddesinde “fertler eğitimleri süresince ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler” denilmektedir ve “yöneltilmede, başarının ölçülmesinde, rehberlik hizmetleri ile objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılacağı” belirtilir (Demirel 1998). İnsanlar yaratılışı itibarıyla çeşitli kabiliyet ve yeteneğe sahiptir. Bu durum göz önünde bulundurularak kişilerin özelliklerine göre, beceri ve kabiliyetlerini geliştirecek birçok okul açılmıştır. Spor liseleri de ülkemizde öğrencilerin kabiliyetine göre yönlendiği veya yönlendirildiği bu okullardan biridir.

Bireyin eğitilmesinde ve yetiştirilmesinde, önemli bir yer tutan beden eğitimi ve sporun bu öneminden dolayı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 59. Maddesinde “Devlet her yaşta Türkiye vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sporun kitlelere yaygınlaşmasını teşvik eder. Devlet başarılı sporcuyu korur” şeklinde yer almaktadır.

Genel eğitim içerisinde beden eğitimi ve spor derslerinin de amacına uygun yapılabilmesi için, öncelikle okullar spor tesisi ve malzemeleri, öğretim materyalleri, öğretim elemanları açısından yeterli düzeyde olmalıdır (Pepe 2003).

Ülkemizde bu alandaki eksikliklerin giderilmesi için zaman zaman çalışmaların yapıldığını görüyoruz. Özellikle 1960’lı yıllardan sonra genel nüfustaki artış, şehirlere göç ve dolayısıyla şehir nüfusundaki artışı ortaya çıkarmıştır. Bu nüfus artışı beraberinde çeşitli problemler getirmiştir. Nüfus artışına müteakip hızlı bir okullaşma başlamıştır (Akyol 1973). Hızla gelişen şehirleşme ve okullaşma, artan talebi karşılamak amacıyla öncelik sırasının derslik yapımına verilmesine yol açmıştır. Spor tesis ve sahalarının yapımı 1983–1989 yılları arasında hız kazanmıştır. Fakat artan talebi karşılamaya yetmemiştir. Çalışmalar daha çok elit sporcuyu yetiştirmeye dönük olmuştur. Bu süre içerisinde ancak spor malzemelerinden yoksun olan okullara ihtiyaçlarına göre spor malzemeleri verilmiştir. Tüm bu çabalar eğitim kurumlarımızda spor alt yapısının oluşmasına yetmemiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, amacına uygun beden eğitimi ve spor derslerinin yapılabilmesi için öncelikle spor yapılabilecek ortamın olması gerekmektedir. Spor ortamı da spor saha tesisleri, spor araç ve gereçleri, spor öğretmenleri, spor müfredat programları gibi unsurların eksiksiz düzenlenmesi ve uygulanması ile oluşur. Bu unsurlardan birinin eksik olması dersin amacına ulaşmasını etkiler (Çeki 1990).

MATERYAL ve METOT

Araştırmaya, Eskişehir ve Sivas illerinde spor alanı uygulayan iki ortaöğretim okulu katılmış ve Pepe (2003) tarafından geliştirilen ve Cronbach Alfa güvenilirlik sayısı 0.79

bulunan 27 soruluk bir anket kullanıldı. Araştırmada anketler, çalışma evreninin tamamı olan 6 yönetici, 19 öğretmen, 227 öğrenci olmak üzere toplam 252 kişiye uygulandı.

BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların Statülerine Göre Cinsiyet Dağılımı

Değişkenler	Yönetici		Öğrenci		Öğretmen		Toplam	
	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)	(N)	(%)
Erkek	6	100	175	77,10	16	84,22	197	78,18
Bayan	-	-	52	22,90	3	15,78	55	21,82
TOPLAM	6	100	227	100	19	100	252	100

Tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan katılımcılardan yöneticilerin tamamı erkek; öğrencilerin % 77,10'u erkek, % 22,90'ı bayan; öğretmenlerin % 84,22'si erkek, % 15,78'i bayandır.

Tablo 2. Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri ile Spor Lisesi Öğrencilerinin İlgilendikleri Spor Branşları Dağılımı

Değişkenler	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenleri		Spor Alanı Öğrencileri	
	(N)	%	(N)	%
Futbol	8	42,10	95	41,85
Voleybol	2	10,53	25	11,02
Hentbol	1	5,26	7	3,08
Basketbol	2	10,53	18	7,93
Atletizm	3	15,79	55	24,23
Judo	-	-	8	3,52
Halk Oyunları	1	5,26	7	3,08
Güreş	2	10,53	12	5,29

Öğretmenlerin ve öğrencilerin ilgilendikleri spor branşları dağılımına baktığımızda, öğretmenlerden % 42,10'ünün futbol, % 10,53'ünün voleybol, % 5,26'sının hentbol, % 10,53'ünün basketbol, % 15,79 'unun atletizm, % 5,26 'sının halk oyunları, % 5,26'sının yüzme, % 10,53'ünün güreş branşları ile ilgilendikleri, judo, tekvando ve masa tenisi

branşları ile ilgilenmedikleri tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin ise % 41,85'sinin futbol, % 11,02'sinin voleybol, % 3,08'inin hentbol, % 7,93'ünün basketbol, % 24,23'ünün atletizm, % 3,52'sinin judo, % 3,08'nin halk oyunları % 5,29'unun güreş branşları ilgilendiği görülmektedir.

Tablo 3. Öğrencilerin Okul Dışında Bir Kulüpte Aktif Spor Yapma Dağılımı

Değişkenler	(N)	Dağılım (%)
Evet	141	62,22
Hayır	86	37,78
TOPLAM	227	100

Tabloda da görüldüğü gibi öğrencilerin % 62,22'sinin okulları dışında bir kulüpte aktif spor yaptığı, % 37,88 'inin de yapmadığı görülmektedir.

Tablo 4. Öğrencilerin Spor Lisesi Seçme Nedenlerinin Dağılımı

Değişkenler	(N)	Dağılım (%)
Aktif sporcu olma	97	42,73
Beden eğitimi ve öğretmeni olmayı isteme	92	40,53
Diğer alan derslerini yapmama	-	-
Hepsi	18	7,93
Diğer	20	8,81

Öğrencilerin spor lisesini; % 42,73'ü aktif sporcu olduğu için, % 40,53'ü beden eğitimi ve spor öğretmeni olmak istediği için, % 0'ı diğer alan derslerini yapamadığı için, % 7,93'ü yukarıda belirtilen nedenlerin hepsinden dolayı, % 8,81'i diğer nedenlerden dolayı seçtikleri görülmektedir.

Tablo 5. Okullarda Spor Branşlarına Ait Malzemelerin Yeterliliği Hakkında Katılımcıların Statülerine Göre Görüşleri Dağılımı

Değişkenler	Çok Yeterli		Yeterli		Az Yeterli		Yetersiz		Hiç yok		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Yönetici (N)	1.Futbol	6	100	-	-	-	-	-	-	-	-	6	100
	2.Voleybol	-	-	6	100	-	-	-	-	-	-	6	100
	3.Basketbol	-	-	6	100	-	-	-	-	-	-	6	100
	4.Hentbol	-	-	-	-	6	100	-	-	-	-	6	100
	5.Güreş	-	-	-	-	-	-	6	100	-	-	6	100
	6.Atletizm	-	-	-	-	6	100	-	-	-	-	6	100
	7.Jimnastik	-	-	-	-	-	-	-	-	6	100	6	100
	8.Halk Ovunu	-	-	6	100	-	-	-	-	-	-	6	100
	9.Judo	-	-	-	-	-	-	6	100	-	-	6	100
	10.M.Tenisi	-	-	-	-	6	100	-	-	-	-	6	100
Öğrenci (N)	1.Futbol	101	44,49	87	38,32	30	13,21	8	3,52	1	0,44	227	100
	2.Voleybol	47	20,70	131	57,70	35	15,41	13	5,72	1	0,44	227	100
	3.Basketbol	68	29,95	121	53,30	28	12,33	9	3,96	1	0,44	227	100
	4.Hentbol	28	12,33	125	55,06	40	17,62	26	11,45	8	3,52	227	100
	5.Güreş	24	10,57	53	23,34	50	22,02	60	26,43	40	17,62	227	100
	6.Atletizm	49	21,58	74	32,59	45	19,82	30	13,21	29	12,77	227	100
	7.Jimnastik	7	3,08	20	8,81	41	18,06	27	11,89	132	58,14	227	100
	8.Halk Ovunu	2	0,88	21	9,25	27	11,89	25	11,01	152	66,96	227	100
	9.Judo	8	3,52	49	21,58	47	20,70	26	11,45	97	42,73	227	100
	10.M.Tenisi	13	5,72	49	21,58	50	22,02	51	22,46	64	28,19	227	100
Öğretmen (N)	1.Futbol	-	-	19	100	-	-	-	-	-	-	19	100
	2.Voleybol	-	-	-	-	11	57,89	8	3,52	-	-	19	100
	3.Basketbol	-	-	15	78,94	4	21,05	-	-	-	-	19	100
	4.Hentbol	-	-	7	36,84	6	31,58	6	31,58	-	-	19	100
	5.Güreş	-	-	-	-	-	-	19	100,00	-	-	19	100
	6.Atletizm	-	-	17	89,47	2	10,53	-	-	-	-	19	100
	7.Jimnastik	-	-	-	-	9	47,36	10	52,64	-	-	19	100
	8.Halk Ovunu	-	-	16	84,22	-	-	3	15,78	-	-	19	100
	9.Judo	-	-	-	-	-	-	2	10,53	17	89,47	19	100
	10.M.Tenisi	-	-	4	21,05	9	47,39	6	31,58	-	-	19	100

Tabloda da görüldüğü gibi okulların spor branşlarına göre sahip oldukları malzemelerin yeterliliği hakkında bütün katılımcıların genellikle futbol, basketbol, voleybol, hentbol, atletizm malzemelerinin yeterli; jimnastik, masa tenisi malzemelerinin yetersiz; güreş ve judo malzemelerinin hiç yok olarak belirttikleri görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmada, spor alanında öğrenci yetiştiren ortaöğretim kurumlarındaki uygulamaların incelenip değerlendirildikten sonra, araştırmacıların hizmetine sunulması amaçlanmıştır. Araştırmaya katılan yöneticilerin tamamının erkek olması, erkek öğrenci ve öğretmen katılımcıların bayanlara oranla daha fazla olması dikkat çekici bir özellik olup (Tablo 1), Pepe (2003) yaptığı çalışmada araştırmaya katılan yöneticilerin tamamının erkek, öğretmen ve öğrencilerin çoğunluğunu ise erkek olarak tespit etmiştir. Bu sonuçların araştırmamızla paralellik gösterdiği ve ülkemizde birçok alanda olduğu gibi bayanların erkeklere oranla daha az temsil edildiği söylenebilir.

Spor alanında derse giren beden eğitimi ve spor öğretmenleri ile okuyan öğrencilerin ilgilendikleri spor branşlarına bakıldığında, her iki grubunda futbol ağırlıklı olduğu, bunu sırası ile Atletizm, Voleybol ve Basketbol branşlarının izlediği, diğer branşların ise yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir (Tablo 2). Hentbol, Halk Oyunları, Yüzme, Güreş branşlarında çok az kişinin olması ve Judo, Tekvando ve Masa Tenisi branşlarına hiçbir öğretmenin olmaması ve çok az öğrencinin olması spor alanında öğrenci yetiştiren okullarda uygulanmaması oldukça düşündürücüdür.

Spor alanı öğrencilerinin yarıdan fazlasının okul dışında bir kulüpte aktif olarak spor yaptıkları tespit edilmiştir (Tablo 3). Pepe (2003) yaptığı çalışmada spor alanı uygulanan okul öğrencilerinin önemli bir kısmının kulüplerde aktif olarak görev yaptıklarını tespit etmiş ve araştırmamıza yakın bulguları elde etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin önemli bir kısmı, okulu bitirdikten sonra aktif sporcu olma isteğini belirtirken, beden eğitimi ve spor öğretmeni olma isteği bunu takip etmektedir (Tablo 4). Bu durumun mezun olacak öğrencilerin okulun amaçları ile örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmaya katılanların büyük bir oranı, okullarda spor branşlarına ait malzeme yeterlimi önermesine futbol için yeterli derken salon sporları için gerekli olan basketbol, voleybol ve hentbol için yetersiz dedikleri diğer branşlar için ise istatistiksel olarak önemsenmeyecek oranda oldukları tespit edilmiştir (Tablo 11).

Araştırmalara göre, bir dersin amacına uygun verimli bir şekilde yapılabilmesi için öncelikle mekanın ve donanımın hazırlanması şarttır. Çumralıgil ve Kishali yaptıkları araştırmada eğitim kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor derslerinin amacına ulaşmasının en önemli sebeplerinden birisi olarak tesis, araç ve gereçlerin olduğunu tespit etmişlerdir (Çumralıgil 1995, Kishali 1999).

Sonuç olarak spor alanı eğitimi gören öğrencilerin başarılı olabilecekleri alanlara yönlendirilmesi, okulların fiziksel şartlarının iyileştirilmesi, spor liselerinden mezun

öğrencilere ÖSS sınavında alanları ile ilgili sorularla da karşılaşması, bu okulların spor kulüpleri ve üniversitelerle olan işbirliğinin artırılması, özel yetenek isteyen spor branşlarına çocukların erkek yaşta yönlendirilmesi ve öğrencilerin eğitim programlarını seçmede özgür bırakılıp danışmanlık hizmeti sağlanması gereklidir.

KAYNAKLAR

- Akyol A (1973) Türkiye’de Beden Eğitimi ve Spor, G.S.B, Ankara
- Aracı H (1999) Okullarda Beden Eğitimi, Bağırğan Yayınevi, Ankara
- Başer E (1986) Uygulamalı Spor Psikolojisi ve Performans Sporunda Psikolojinin Rolü, M.E.G.S.B., B.T.G.M, Yayın No:31, Ankara
- Çeki G (1990) *Gençlik ve Sporda Genel Politika*, Türkiye Beden Eğitimi Öğretmenleri ve Spor Kulübü Demeği, Sayı:1, İstanbul
- Çumralıgil B (1995) Seçilmiş bazı illerdeki orta öğretim kurumlarında beden eğitimi öğretmenin yapısı ve sorunları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara
- Demirel Ö (1998) Karşılaştırmalı Eğitim, Kardeş Kitap ve Yayınevi, Ankara
- İmamoğlu AF (1992) *Beden Eğitimi ve Sporun Genel Eğitim İçindeki Yeri*, Eğitim Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, M.E.B., Ankara
- Kishali N F (1999) İlköğretimde beden eğitimi ve spor derslerinin uygulanabilirliği, Samsun ili örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 19 Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Samsun.
- Öztürk F (1998) Toplumsal Boyutlarıyla Spor, Bağırğan Yayınevi, Ankara
- Pepe K (2003) Spor Alanında Öğrenci Yetiştiren Ortaöğretim Kurumlarındaki Uygulamaların Değerlendirilmesi, Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara
- Tamer K (1992) 1. Eğitim Kurumlarında Beden Eğitimi ve Spor Sempozyumu, M.E.B., Ankara